

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Lənkəran Dövlət Universiteti

"Təsdiq edirəm"

Tədris məsələləri üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

 dos. Zaur Məmmədov
"___" ___ 2025-cü il

Fənn sillabusu

İxtisas: 060109 - "Biologiya fənninin tədrisi metodikası və metodologiyası"

Fakültə: Təbiyyat

Kafedra: Fizika, kimya və biologiya

I.Fənn haqqında məlumat: Sıf Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə

Fənnin adı: Sıf Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə (Program – Biologiya və ekologiya kafedrasının 14 Sentyabr 2020 ci il tarixli iclasının qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Protokol 01)

Kodu: : MIF B -04.4

Tədris ili: II (2025-2026) Semestr: III

Tədris yükü: cəmi:270 saat. Auditoriya saati - 45 (mühazirə 30 saat, məşğələ 15)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 9 kredit

Auditoriya.

Saat: IV gün 2- ci saat 15¹⁵-16²⁰

II.Müəllim haqqında məlumat: Biol.ü. f.d. dos. Məmməd Hüseyin Hüseyinov

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı:

Məsləhət günləri və saati: III, IV gün saat 14⁰⁰-17⁰⁰.

E-mail ünvanı: mamed.h@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Z.Tağıyev

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər

1. Abdullayeva S.M. (2013). Biologiyanın tədrisində şagirdlərdə təbiətin mühafizəsi ilə bağlı bacarıqların inkişaf etdirilməsi. ADPU-nun xəbərləri, Bakı, s. 243-247.
2. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İnstitutu. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün coğrafiya fənni üzrə təhsil proqramı (kurrikulumu). VI-XI siniflər. Bakı, 2013.
3. <https://metodiktovsiyye.blogspot.com/2015/09/debat.html?m=1>
4. Kazımov İ.M. (2014). Biologiya fənninin tədrisində ətraf mühitin qorunması ilə bağlı dərnek məşğələlərinin rolu. Bakı, s.411-416.
5. Qafarov P.M. (2009). Şagirdlərdə ekoloji təfəkkürün inkişafı. ADPU-nun xəbərləri, Bakı, s.72-75.
6. Salmanov M.Ə. (2009). Təbiəti mühafizəyə aid bilik və bacarıqların formalaşdırılması. «Kimya və biologiya tədrisi» jurnalı, Bakı, s.3-9.
7. Sezgin F. (2017). İslam elmlər tarixi haqqında konfranslar. Başla Kitab, s.17.

8. Белоусова Л. (2016). Лес и человек. Москва.

9. Богатова Г.П., Гурболик О.А., Наседкина В.А. (2009). Беречь родную природу. Москва, 64 с.

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fənni yeni yaranmış elm sahələrindən biridir. Məlum olduğu kimi yeni dərslərdə məzmun xəttindən və mövzuların verilməsindən asılı olaraq biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə ilə bağlı mövzular Orta ümumtəhsil məktəblərində VI sinifdən başlayaraq tədris olunur. Yeni dərslər Ümumi təhsil Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyəfənninin məqsədi: şagirdlərdə təbiətə məsuliyyət hissi formalaşdırmaqdır. Ekoloji təhsil və maarifləndirmə zamanı əldə olunan biliklər, qazanılan təcrübələr ekoloji mədəniyyətin yaranmasına səbəb olur. Başqa sözlə, ekoloji təhsil dedikdə, ümumi ekoloji mədəniyyətin və məsuliyyətin formalaşmasına yönəldilmiş fasiləsiz təhsil, tərbiyə və inkişaf prosesi başa düşülür.

VIII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

IX. Qiymətləndirmə:

Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50

balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir. 10 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çətinliklər var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda onun haqqında əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, Seminar 15 saat.

sNsi	Mühazirə və seminar Mövzuların adı	Mühazirə, saatların miqdarı	Seminar, saatların miqdarı
1.	Giriş. Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə.Fənnin predmeti, məqsəd və vəzifələri. Plan. 1.Fənnin predmeti 2. Fənnin məqsəd və vəzifələri. Mənbə: [1; 2;4;]	2	
2	Yaşayış mühiti və ekoloji faktorlar Plan. 1. Yaşayış mühiti 2. Ekoloji faktorlar, əsas qrupları 3. Fiziki və kimyəvi faktorlar, əhəmiyyəti Mənbə: [1; 2;4;5;]	2	
3	Ekologiya və insan sağlamlığı Plan: 1.Təbii ekoloji faktorların insanın sağlamlığına təsiri 2.Ətraf mühitin vəziyyəti və onun insanın sağlamlığına təsiri 3.Genetik faktorlar və onların insan sağlamlığına təsiri Mənbə: [1; 2;4;5;8;9]	2	2
4	Ətraf mühitin qorunmasında ekoloji tədris və təbliğat Plan. 1. Ekoloji təfəkkürün yaranması, əhəmiyyəti 2. Ekoloji təhsil və maarifləndirmə 3. Ekoloji tədris və təbliğatın imkan və yolları Mənbə: [1; 2;4;5;]	2	

5	Ekoloji mədəniyyətin formalaşdırılması yolları Plan. 1.Ekoloji tərbiyə 2. Ekoloji mədəniyyət 3.Məktəb ekologiyası <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>	2	2
6	Ekoloji təhsilə yanaşmalar və onun mahiyyəti Plan. 1. Ekoloji problemlərin xarakterinə görə təsnifatı. 2. Ekoloji təhsilin xarakterik xüsusiyyətləri <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>	2	2
7	Ekoloji mədəniyyətin formalaşmasında məqsədyönlü ekoloji təhsil sistemi Plan. 1. Ekoloji təhsil, əsas istiqamətləri 2. Ekoloji məsuliyyət <i>[1; 2;4;5;]</i>	2	
8	Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramı Plan. 1. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının mahiyyəti 2. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının əsas müddəaları <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>	2	2
9	Biologiya dərslərində ekoloji tərbiyə Plan. 1. Şagirdlərdə bioloji biliklərin əhəmiyyəti 2. Ekoloji tərbiyənin davamlılığında bioloji biliklərin əhəmiyyəti 3. Ekoloji şüurun formalaşdırılmasında biologiyanın imkan və yolları <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>	2	2
10	Məktəblilərin ekoloji tərbiyəsinin formalaşdırılması yolları Plan. 1. Məktəbəqədər yaş dövrlərində ekoloji tərbiyyə. 2.Məktəbdənkenar tədbirlərdə ekoloji tərbiyyə <i>Mənbə: [1; 2;4;5;8;9]</i>	2	
11	Ətraf mühitin qorunması və bərpası Plan. 1.Təbii birliklərin mahiyyəti və əhəmiyyəti. 2.Təbii birliklərdə canlılar arasında qarşılıqlı münasibətlər <i>Mənbə: [1; 2;4;5;8;9]</i>	2	2
12	Biomüxtəliflik və onun qorunması yolları Plan. 1.Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (genetik müxtəliflik). 2.. Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (növlərin müxtəlifliyi).. 3. Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (ekosistem müxtəlifliyi). <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>	2	
13	Qida zənciri və ekoloji piramida Plan1.. Qida zəncirinin əhəmiyyəti . 2.Çoxşaxəli mürəkkəb qida zənciri	2	2

	3.Ekoloji piramida <i>Mənbə: [1; 2;4;5;]</i>		
14.	İnsan və biosfer Plan:1.Biosferə mənfi təsir göstərən antropogen amillər 2.Biosferin qorunmasının əsas strategiyası <i>Mənbə: [1; 2;4;5;8;9]</i>	2	
15	Qlobal ekoloji problemlər Plan. 1. Qlobal ekoloji problemlər, təsnifatı 2. İstixana effekti 3. Qlobal ekoloji problemlərin həlli yolları <i>Mənbə: [1; 2;4;]</i>	2	1
	Cəmi: 45 saat. Mühazirə 30 saat, seminar 15 saat	30 saat	15 saat

XI. Fənn üzrə tələblər və tapşırıqlar.

Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür, verdiş və bacarıqları:

- İnformasiya mənbəyi ilə işin bacarıq və verdişi.
- Əsas amilin təhlili və ayıra bilməsi; müqayisə, ümumləşdirmə və sistemləşdirmə; konkretləşdirmə, sübut və rəddetmə, ziddiyyətləri görmə bacarığı;

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

Kursu başa vurduqdan sonra magistrantlar:

- biologiya fənninin tədrisində müasir metodların tətbiq edilməsi yollarını;
- təbii ekoloji faktorların insan sağlamlığına təsirinin elmi əsaslarını;
- ekoloji tədris və təbliğatın imkan və yolların;
- ekoloji şüurun formalaşdırılmasında biologiyanın imkan və yolların;
- qlobal ekoloji problemlərin həlli yollarını və s. öyrənir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kolloqviyum sualları.

I kolloqviyum

1. Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fənninin predmeti
2. Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fənninin məqsəd və vəzifələri.
3. Yaşayış mühiti
4. Ekoloji faktorlar, əsas qrupları
5. Fiziki və kimyəvi faktorlar, əhəmiyyəti
6. Təbii ekoloji faktorların insan sağlamlığına təsiri
7. Ətraf mühitin vəziyyəti və onun insan sağlamlığına təsiri
8. Genetik faktorlar və onların insan sağlamlığına təsiri
9. Ekoloji təfəkkürün yaranması, əhəmiyyəti
10. Ekoloji təhsil və maarifləndirmə

II kolloqviyum

1. Ekoloji tədris və təbliğatın imkan və yolları
2. Ekoloji tərbiyə
3. Ekoloji mədəniyyət
4. Məktəb ekologiyası
5. Ekoloji problemlərin xarakterinə görə təsnifatı
6. Ekoloji təhsilin xarakterik xüsusiyyətləri
7. Ekoloji təhsil, əsas istiqamətləri

8. Ekoloji məsuliyyət
9. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının mahiyyəti
10. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının əsas müddəaları

Sıf Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fənnindən imtahan sualları.

1. Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fəninin predmeti
2. Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə fəninin məqsəd və vəzifələri.
3. Yaşayış mühiti
4. Ekoloji faktorlar, əsas qrupları
5. Fiziki və kimyəvi faktorlar, əhəmiyyəti
6. Təbii ekoloji faktorların insan sağlamlığına təsiri
7. Ətraf mühitin vəziyyəti və onun insan sağlamlığına təsiri
8. Genetik faktorlar və onların insan sağlamlığına təsiri
9. Ekoloji tefəkkürün yaranması, əhəmiyyəti
10. Ekoloji təhsil və maarifləndirmə
11. Ekoloji tədris və təbliğatın imkan və yolları
12. Ekoloji tərbiyə
13. Ekoloji mədəniyyət
14. Məktəb ekologiyası
15. Ekoloji problemlərin xarakterinə görə təsnifatı
16. Ekoloji təhsilin xarakterik xüsusiyyətləri
17. Ekoloji təhsil, əsas istiqamətləri
18. Ekoloji məsuliyyət
19. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının mahiyyəti
20. Ekoloji təhsil sahəsində dövlət proqramının əsas müddəaları
21. Şagirdlərdə bioloji biliklərin əhəmiyyəti
22. Ekoloji tərbiyənin davamlılığında bioloji biliklərin əhəmiyyəti
23. Ekoloji şüurun formalaşdırılmasında biologiyanın imkan və yolları
24. Məktəbəqədər yaş dövrlərində ekoloji tərbiyə.
25. Məktəbdən kənar tədbirlərdə ekoloji tərbiyə
26. Təbii birliklərin mahiyyəti və əhəmiyyəti.
27. Təbii birliklərdə canlılar arasında qarşılıqlı münasibətlər
28. Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (genetik müxtəliflik).
29. Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (növlə müxtəlifliyi)
30. Bioloji müxtəliflik və onun əsas yolları (ekosistem müxtəlifliyi).
31. Qida zəncirinin əhəmiyyəti .
32. Çoxşaxəli mürəkkəb qida zənciri
33. Ekoloji piramida
34. Biosferə mənfi təsir göstərən antropogen amillər, biosferin qorunmasının əsas strategiyası
35. Qlobal ekoloji problemlər, təsnifatı, həlli yolları

"Biologiya dərslərində ekoloji təhsil və tərbiyə" fənninin sillabusu "Biologiya fənninin tədrisi metodikası və metodologiyası" ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Biologiya və ekologiya kafedrasının 10 sentyabr 2025-cı il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur (Protokol № 01).

Fənn müəllimi:

dos.M.B.Hüseynov

Kafedra müdiri v.i.e:

dos.N.C.Paşayev